

DRUMUL SPRE CENTRU*

Florinel Agafitei a stabilit deja câteva mici recorduri: cinci volume de proză și tot atâtea premii la nivel național (Piatra-Neamț, Cluj, Alba Iulia, Călărași, Timișoara), obținute în doar șase ani, la care se adaugă **Simbol și simbolizare indiană în sculptura lui Constantin Brâncuși** (2001), teza de doctorat susținută cu doi ani înainte la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, **Accepția indiană a simbolului în opera lui Mihai Eminescu** (2004), premiată – și aceasta – la Cluj cu trei ani mai devreme și, iată, cu puțin timp în urmă, un volum cu un titlu pe deplin lămuritor, **Itinerarii spirituale** (2006), dar cu texte greu de clasat: eseu, confesiune, memorialistică, ficțiune, într-un mixaj ce nu scade cu nimic capacitatea lor de seducție.

Natura duală a autorului (omul de știință, înclinat spre certitudini și artistul fascinat de mister, proiectat – cu de la sine putere – într-un spațiu aflat la interferența imaginărilor cu realitatea) este divulgată începând cu citatul asumat din Vittorio Alfieri (1749 – 1809), autor ce a reunit, în personalitatea sa, spiritul iluminist (cârtitor) cu neliniștea romantică (creatoare). Asemenea personajului din romanul **Haita**, autorul acestor „itinerarii” poate să spună și de această dată, fără să deformeze prea mult adevărul: „sunt pradă imaginărilor, întotdeauna am fost prada lui”.

Agafitei știe mai bine ca mulți alții că orice călătorie înseamnă inițiere, presupune aventura (spirituală, în orice caz), încercarea forțelor, confruntarea, cunoașterea de sine. Însăși lectura sau simplul exercițiu de imaginație reprezintă, într-un sens major, o aventură sui-generis, o evadare din cotidian, o ieșire din timpul profan, și – în mod cert – o depășire a lumii senzoriale, în căutarea unei râvnite stări de liniște interioară. În acest sens, experiența yoghină este o șansă reală de a reveni „la izvoarele gândirii primordiale, în vederea primenirii sinelui”. Așa se explică revolta eseistului împotriva spiritului occidental care așază yoga „sub semnul nefast al unei publicități cu limpezi intenții deformatoare”, alterând astfel sensurile, adânci ale yoghismului autentic.

Este mai mult decât evident că o asemenea metodă îi permite personajului –narrator să se desprindă, de câte ori dorește, de timpul și din trupul său, pentru a plonja – de pildă – pe malul lacului Titiaca (Peru), pe urmele scriitorului Ernest Hemingway (Cuba), în Haiti, „lăcașul păcii”, unde-l impresionează negresele cu ochi albaștri și scenele de extaz colectiv (ritualul Woodoo), pe malul canalului panamez, apoi în Barbados, „insula uraganului”, moment ce coincide cu despărțirea de „spațiul spiritual al arauacilor amerindieni”, un mic popas în Thailanda, „țara liberă”, „patria surâsului”, poate și pentru că nu a cunoscut vreodată binefacerile culturii europene sau în

Trinidad-Tabago, unde vegetația abundentă, mulțimea arborilor și a florilor multicolore, pământul „plin de colibri” îl fac să se simtă eliberat de vitregiile timpului istoric și ale cotidianului.

Mai întotdeauna când se confruntă datele istorice, verificabile sau, cel puțin admisibile, cu datele mitului capabile să provoace spiritul uman prin faptul că sporesc misterul lumii (trimiterea la Blaga este explicită), Florinel Agafitei se situează decis de partea misterului și a mitului. Așa se întâmplă, de exemplu, atunci când locul vizitat, cu ochii imaginației creatoare, este Tibetul, cu marele său mister, lumea Shamballei, înțeleasă de mulți ca „o comunitate a ființelor perfecte”. Conștient de faptul că, încă din antichitate, s-a avansat deseori ideea existenței unor „centre spirituale înalte” ce dirijează destinele omenirii, „călătorul” de aici se întrebă cu toată candoarea dacă Shamballa ar putea avea o realitate palpabilă. Bazându-se pe vestigiile scoase la lumină de arheologii orientali, între care mai importante par să fie cele descoperite în 1892, la Khotan („Gandhari Dhammapada”), admite că nu e vorba de o realitate strict spirituală și că ipoteza unei realități istorico-geografice ar putea fi îndreptățită.

Vom lua un alt exemplu edificator pentru modul de a gândi și a simți al autorului acestei cărți. Plecând de la **Biblie**, dar și de la câteva izvoare istorice coroborate cu legendele legate de regatul ebraic condus de Solomon și cel fenician aflat sub conducerea lui Kiram I, în secolul al X-lea î.Hr., încearcă să stabilească niște filiații între templele Soarelui și Lunii, aflate la Cuzco, în Peru și templul lui Solomon, egal acelora în strălucire și în rafinament, considerând că Ofirul ar putea fi o localitate antică de pe teritoriul de astăzi al Republicii Peru. Florinel Agafitei nu ia în calcul ipoteza lui Sabatino Moscati (**Lumea fenicienilor**, 1959) care plasa Ofirul pe teritoriul de astăzi al Yemenului sau al Somaliei, ci pare ferm convins că inscripțiile feniciene și ebraice găsite pe teren peruvian îi dau dreptate. Se referă, cu deosebire, la inscripția găsită în 1872, la Paraiba, unde se precizează că la 950 î.Hr. sidonienii au sosit, după doi ani de călătorie pe mare, în „țara munților” aducând aici „obiectul sacru” ce ar putea fi – în opinia autorului – Chivotul cu legile lui Moise.

Cine se vrea cât mai aproape de zona primordială a mitului nu poate fi decât de partea naturii în confruntarea acesteia cu omul civilizată și cu istoria: „Fără îndoială, stăpânirea omului asupra naturii este doar una materială, nu și spirituală. Dominația asupra naturii se face materialicește, modelând mai puțin frumos [...], mai puțin durabil decât aceasta”. Probabil acesta e motivul pentru care personajul-narrator ale acestor narațiuni eseistice „navighează” cu voluptate în acele teritorii în care ființa se confundă cu eternitatea naturii sau cu dimensiunea

* Florinel Agafitei, **Itinerarii spirituale**, Editura „T.”, Iași, 2006

sa mitică. „Dacă vrei să te pierzi de lume aici – gândește el în Haiti –, locul este mai propice ca oriunde“.

Enigmele îl atrag din aproximativ aceleași motive, dar în primul rând pentru că îl obligă să dea deoparte vălul aparențelor, să caute semnele unei realități esențiale, ce abia se lasă intuită. Un posibil fenomen ufologic petrecut la Nănești (Vrancea), între apele Putna, Siret și Râmnic, îl determină să observe că – dincolo de informațiile obișnuite în asemenea cazuri – reacția privitorilor merită o atenție specială: „priveliștea nu inspiră teamă, ci, dimpotrivă, calm, plăcere, liniște“. În altă parte, cu o mândrie abia strunită, ia în discuție – cu toată seriozitatea – varianta ca Henri Coandă să fie creatorul „farfuriilor zburătoare“, susținând cu tărie că acestea ar fi create pe pământ și nu în alte părți ale universului, ceea ce nu-l împiedică să se întrebe, retoric, la final, răsturnând paradigma abia încropită: „...cum rămâne cu relațiile privind același fenomen, încă din antichitate?“.

Cu aceeași nestinsă curiozitate, abordează paradoxul Einstein-Podolsky-Rosen, luând în discuție *Experimentul Philadelphia*, mărturiile rămase, consecințele nefaste, notând cu (firească) mândrie că românul N. Tesla a fost implicat alături de Einstein, dar – mai mult – „s-ar fi opus folosirii – în experiment – a omului“, ceea ce a dus apoi la victime nedorite. Florinel Agafiței nu renunță la luciditate, dar nici nu se abandonează cu totul acesteia. Comentând enigmaticele „cranii de cristal“, artefacte ce au o vechime cu mult mai mare decât istoria cunoscută omenirii, găsește – cu ușurință – limitele teoriei darwiniste, alunecă discret peste teoria creaționistă, reținând, nu numai pentru frumusețea demonstrației, câteva elemente:

1. imposibilitatea omului modern de a realiza așa ceva cu mijloacele tehnologiei cunoscute, oricât de sofisticate;
2. calitățile uimitoare ale acestor cranii de cristal, ce nu admit vreo explicație rațională, la nivelul cunoștințelor de astăzi.
3. superioritatea calendarului „venusian“ asupra celui iulian și gregorian;
4. în sfârșit, faptul că aceste cranii de o formă desăvârșită, realizate cu multe mii de ani în urmă, „prezintă dispoziția și osatura craniului omului din zilele noastre“. La final, nu ni se dă o soluție, ci doar o temă de meditație, demnă de un prolific autor SF sau, mai simplu, a unui om cu mintea eliberată de orice prejudecăți: „e posibil ca maimuța să reprezinte o clonare ratată, iar omul, una reușită?“ Nu e greu de intuit scenariul... Între textele ce se apropie de realitățile românești așa cita aici **Peleşul, minunea din Carpați și Pelisorul – un palat mai mic**, de unde aş reține că profesorul-visitator se află – categoric – la limita greu perceptibilă între realitate și ficțiune, în ipostaza celui care privește tabloul principesei Maria. Asemenea lui Egor Pașchievici, personajul din **Domnișoara Christina** (M. Eliade), acesta intră în dialog cu tabloul „frumoasei blonde de care se îndrăgostise o țară întreagă“. Dispariția acestuia nu face decât să întretină misterul de care prozatorul are atâta nevoie.

Puținele rezerve pe care le am se referă la o – probabil – insuficientă informație, ca în eseu **Zalmoxis, simplegadele și Moș Crăciun** sau la câteva elegii rostite cu câteva note mai sus decât ne-ar permite – cred – opera lui M. Eminescu și M. Eliade. În primul caz, am convingerea că valoarea textului despre simplegade ar fi crescut simțitor dacă autorul ar fi consultat studiul lui

Carlo Tegliavini, **Originile limbilor neolatine** (1963), unde acesta face un întreg istoric al sărbătorii Crăciunului, sau dacă ar fi luat în considerație – ca ipoteză – punctul de vedere al lui Reys Carpenter conform căruia originea cuvântului ar putea fi „zalmos = piele“ și „olxis = urs“. În acest sens merge demonstrația lui Ioan D. Denciu în **Rătăcirii esențiale** (2002), ce reactualizează textul lui Porphyrios ce relatează că, la naștere; i s-ar fi aruncat pe cap lui Zalmoxis / Zamolxis o blană de urs, ritual echivalent unui botez.

Mă asociez necondiționat punctului de vedere exprimat asupra „arhetipului Eminescu“, împărtășesc aleasa prețuire a autorului față de opera acestuia, dar am serioase îndoieli că putem spune, fără să clipim: „sub greutatea operei lui Eminescu“ s-a produs „metamorfoza conștiinței estetice a lumii!“ sau că îl putem considera un filosof original, cu atât mai mult cu cât acest lucru nu scade și nu sporește cu nimic valoarea de excepție a poetului și gânditorului. Indiscutabil că opera sa reprezintă o sudură aproape perfectă între reflecția filosofică și visul poetic, dar asta nu ne dă dreptul și nu ne obligă să supralicităm. În sfârșit, cu toată admirația pe care o am față de personalitatea complexă a lui Mircea Eliade, cu toată considerația pentru romanul **Maitreyi** (1932) mă îndoiesc că putem merge până acolo încât să o declarăm „o carte epocală“. Oricât de sincere ar fi, oricât de bine intenționate, asemenea exagerări aduc o ușoară umbră asupra unei cărți vii și antrenante, spectaculoase și fermecătoare, în același timp. Scrisă cu armele eseistului, până la un punct, dar și cu instrumentele exersate ale prozatorului, cele douăzeci de texte sunt uimiri, provocări, călătorii în timp și spațiu, victorii asupra a ceea ce este perisabil și fragil în ființa umană.

Ca orice act spiritual profund, cele mai bune texte ale acestui volum de numai 78 de pagini ne ajută să ieșim din zona profană, să ne regăsim drumul spre „centru“, acel centru de care vorbea însuși Mircea Eliade: „Orice drum spre înțelepciune sau spre libertate – spunea acesta – este un drum spre centrul ființei tale“. Aș spune că aceste **Itinerarii spirituale** completează în mod fericit o bibliografie deja semnificativă a unui intelectual cu generoase disponibilități și deschideri în spațiul eseisticii și al ficțiunii.

Peisaj citadin